

ของฝากจากศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้

แม่พิมพ์ขนม

สว่าง เลิศฤทธิ์

นอกจากรสชาติแล้ว ดูเหมือนว่าความสวยงาม ลีลา รูปร่าง และประณีตศิลป์ในการตกแต่งจะเป็นเสน่ห์ของอาหารเกือบทุกชนิดที่เชิญชวนดึงดูดให้ “ผู้บริโภคร” เลือกเสวย โดยเฉพาะอาหารประเภท “ของหวาน” ดูจะเป็นประเภทที่ถูกประดิษฐ์ประดอยด้วยวิธีการต่าง ๆ มากที่สุด จึงไม่แปลกเลยว่าอุปกรณ์การผลิตและประดับตกแต่งรูปร่างแปลกตาจะมีให้เห็นอยู่ทั่วไป แม่พิมพ์ขนมเป็นหนึ่งในอุปกรณ์ที่ว่านั้นด้วย

แม่พิมพ์ขนมที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่พบมากทางภาคใต้แถบชายแดน โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งผู้คนแถบนี้ นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนมาก แม่พิมพ์ขนมแบบต่าง ๆ จึงถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อหล่อแบบ ดัดแปลงรูปร่างขนมตามแบบของชาวไทยมุสลิม

แม่พิมพ์ขนมทำจากไม้เนื้อแข็ง จำพวกไม้ตะเคียน ไม้หนันท์ ไม้มะค่าโมง ฯลฯ ลักษณะแบน ขนาดไม่ใหญ่มากนัก อาจกว้าง ๕-๑๐ ซม. ยาว ๓๐-๕๐ ซม. หนา ๒-๕ ซม. ซึ่งเป็นขนาดที่

แม่พิมพ์ขนม.....ทำจากไม้เนื้อแข็ง

สามารถพกพาไปไหนได้สะดวก และเก็บรักษาง่าย ปลายข้างหนึ่งของแม่พิมพ์มักจะตากเกลา หรือแกะสลักเป็นรูปแปลก ๆ แล้วเจาะรูเพื่อร้อยเชือกแขวนไว้ข้างฝาบ้าน เวลาเลิกใช้ ช่วงที่มีสุนทรียศิลป์มากกว่านั้นก็อาจจะแสดงฝีมือละเอียดอ่อนให้ปรากฏได้ บางคนจะบากปลายด้านหนึ่งเป็นเส้นโค้งอ่อนช้อยเข้าหากัน ทำเป็นรูปคล้ายตัวนก หรือคล้ายหัวคน ชุดขีดลวดลายลงบนเนื้อไม้เป็นเส้นรูปแบบต่าง ๆ ตามจินตนาการของผู้ทำ

ตรงกลางจะแกะสลักเป็นร่องลึกลงไปบนเนื้อไม้ประมาณ ๑-๒ ซม. โดยทำเป็นรูปร่างลวดลายต่าง ๆ ที่สวยงาม มักจะมีหลายร่องบนแม่พิมพ์ตัวเดียว ร่องนี้จะ เป็นแม่แบบให้ขนมมีรูปร่างตามต้องการ รูปร่างเท่าที่พบส่วนใหญ่เป็นรูปดอกไม้มีแฉก หรือกลีบหลายกลีบ รูปใบไม้ รูปลายเส้น เป็นต้น

วิธีทำ นำขนมที่เตรียมเสร็จแล้วแต่ยังเป็นของเหลวหรือแห้งพอหมาด ๆ ไม่ได้รูปทรง ใสลงไป ในร่องพิมพ์ให้ได้ขนาดกับร่องพิมพ์ อาจจะใช้มือบีบกดลงเบา ๆ เพื่อให้ขนมแนบชิดกับร่องลวดลายและมีเนื้อแน่น หลังจากนั้นใช้แม่พิมพ์อีกอันที่มีลวดลายเหมือนกันประกบติดกันไว้ ทิ้งไว้ชั่วคราว ประมาณว่าขนมแข็งตัวจึงแกะออก ก็จะได้ขนมรูปร่างแปลก ๆ นำมารับประทาน

ชาวไทยมุสลิมนิยมทำขนมประเภทนี้เมื่อมีงานพิธีสำคัญ เช่น งานพิธีแต่งงาน พิธีเข้าสู่นิต ฯลฯ ในปัจจุบันแม่พิมพ์ขนมที่ทำจากไม้ไม่ค่อยมีให้เห็นแล้ว ชาวบ้านหันมาใช้แม่พิมพ์ที่ทำจากทองเหลืองแทนเนื่องจากทนทานและหาซื้อตามท้องตลาดได้ง่าย อีกไม่นานแม่พิมพ์ขนมที่ทำจากไม้คงเหลือแต่ตำนานที่เล่าต่อกันมา หรือไม่ก็ปรากฏตามพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ เราจะได้เห็นขนมรูปร่างแปลกตาแบบนี้อีกไหมหนอ?